

***Mantis religiosa religiosa* (LINNAEUS, 1758) (Mantodea) w Polsce**

ROMAN KRÓLIK

ul. Mickiewicza 8, 46-200 Kluczbork, e-mail: agrilus@poczta.onet.pl

ABSTRACT. *Mantis religiosa religiosa* (LINNAEUS, 1758) (Mantodea) in Poland.

For several years, *Mantis religiosa religiosa* was observed in Opole. This is the first finding of this subspecies in Poland and at the same time the first report on the occurrence of *M. religiosa* in the Western Poland.

KEY WORDS: Mantodea, *Mantis religiosa religiosa*, subspecies, occurrence, Poland, Opole.

Modliszka zwyczajna – *Mantis religiosa* (L.) to gatunek szeroko rozsielony w Afryce, Australii, Azji oraz w Europie. Stwierdzono go również w Ameryce Północnej (prawdopodobnie zawleczony). Z całego arealu występowania opisano kilkanaście podgatunków (BAZYLUK 1960; GERSTAECKER 1873; KARAMAN 1961; LINDT 1974). Europę zasiedlają trzy z nich: *M. religiosa religiosa* (LINNE, 1758), *M. religiosa macedonica* KARAMAN, 1961 oraz *M. religiosa polonica* BAZYLUK, 1960. Tenostatnipodgatunekzasiedlapołudniowo-wschodnieregionyPolski. Współczesny zasięg *M. religiosa polonica* w Polsce jest ograniczony do północnej części Puszczy Sandomierskiej oraz zachodniej części Lasów Janowskich i Lipskich (LIANA 2002). Najdalej wysunięte na zachód stanowisko *M. religiosa* w Polsce i pierwsze na Śląsku – Chorzów Stary – podał PAX (1920, 1921), wyrażając przypuszczenie, że okaz znaleziony na pastwisku koło nasypu kolei przez mierniczego Grundeya niekoniecznie został przypadkowo zawleczony transportem kolejowym z najbliższych wówczas znanych stanowisk na Morawach lub w Królestwie Kongresowym. BAZYLUK (1977) sugeruje, że jeśli nie był to okaz zawleczony to należało by go również zaliczyć do podgatunku *M. religiosa polonica*.

Ostatnio zaobserwowano utrzymującą się od kilku lat populację *M. religiosa* na następującym stanowisku (region faunistyczny podano wg Katalogu Fauny Polski, BAZYLUK 1976):

Śląsk Dolny: Opole Grudziec [UTM YS01], teren ruderalny (dawne wyrobisko piasku lub margla) w południowej części dzielnicy, obok Publicznej Szkoły Podstawowej nr 26, porośnięty niską roślinnością zielną.

Pierwszą informację o zaobserwowaniu modliszki na tym stanowisku uzyskałem od pracownika Zespołu Ochrony Lasów Opolu, mgr inż. D. Hutki. Pierwszy, młoty okaz (1♀) otrzymałem we wrześniu 2009 od pracownika Nadleśnictwa Opole, mgr inż. M. Pyłacza. Kolejne okazy (2♂♂) dostarczyli mi pracownicy w/w nadleśnictwa rok później, 12.09.2010 r. W dniu 19.09.2010 r. zaobserwowałem osobiście kilkanaście osobników dorosłych. Imagines wykazywały dużą aktywność we wczesnych godzinach popołudniowych. Występowały zarówno okazy o żywozielonym wariacie ubarwienia (ryc. 1) jak i brązowym (ryc. 2), przy czym u obu płci oba warianty występowały równie często. Znalazłem również jeden świeżo złożony kokon na łągach traw, kilka cm nad ziemią. Ostatniego żywego osobnika udało mi się zaobserwować 15.10.2010 r. (nazajutrz po pierwszym przygruntowym przymrozku). Po kolejnym przymrozku znalazłem jeden młoty okaz (1♀). Analiza cech morfologicznych otrzymanych egzemplarzy oraz porównanie ich

Ryc. 1. *Mantis religiosa religiosa* L. ♂ – zielona forma (fot. Roman Królik).

Fig. 1. *Mantis religiosa religiosa* L. ♂ – green form (photo by Roman Królik).

Ryc. 2. *Mantis religiosa religiosa* L. ♀ – brązowa forma (fot. Roman Królik).

Fig. 2. *Mantis religiosa religiosa* L. ♀ – brown form (photo by Roman Królik).

z opisami i rysunkami zawartymi w pracach (BAZYLUK 1960; KARAMAN 1961) pozwoliła mi ustalić, że okazy pochodzące z obserwowanej w Opolu populacji należą do podgatunku nominotypowego – *M. religiosa religiosa*. Okazy dowodowe po spreparowaniu przekazałem do Muzeum Górnośląskiego w Bytomiu.

Otwartym zagadnieniem pozostaje, czy jest to jedynie przypadek zawleczenia czy być może skutecznej migracji. W celu potwierdzenia tej ostatniej teorii należało by spróbować odszukać *M. religiosa* na stanowiskach kserotermicznych położonych na południe i zachód od Opolu np. w Ligocie Dolnej k. Gogolina. Bardzo prawdopodobna jest tu droga migracji poprzez Bramę Morawską gdyż najbliższe stanowiska *M. religiosa* w Republice Czeskiej leżą na Morawach w odległości ok. 150 km od Opoli.

Dziękuję kol. Tadeuszowi B. Hadasiowi za weryfikację toponomastyczną oraz ustalenie szczegółów dotyczących historycznego stanowiska *M. religiosa* w Chorzowie Starym.

PIŚMIENNICTWO

- BAZYLUK W. 1960. Die geographische Verbreitung und Variabilität von *Mantis religiosa* (L.) (Mantodea, Mantidae) sowie Beschreibungen neuer Unterarten. *Annls zool., Warsz.* 18: 231–272.
- BAZYLUK W. 1976. Karaczany i modliszki – Blattodea et Mantodea. *Kat. Fauny Polski* 17(1): 31 pp.
- BAZYLUK W. 1977. Blattodea et Mantodea. Karaczany i modliszki (Insecta). *Fauna Polski* 6: 173 pp.
- GERSTAECKER A. 1873. Die Gliederthier-Fauna des Sansibar-Gebietes. Nach dem von Dr. O. Kersten während der v. d. Decken'schen Ost-Afrikanischen Expedition im Jahre 1862 und von C. Cooke auf der Insel Sansibar im Jahre 1864 gesammelten Material. C. F. Winter, Leipzig & Heidelberg: XII + 542 pp.
- KARAMAN M. 1961. Sur une nouvelle mante religieuse: *Mantis religiosa macedonica* n. ssp. *Bull. Soc. ent. Mulhouse* 1961(5–6): 61–63.
- LIANA A. 2002. Prostoskrzydłe Orthoptera i inne owady ortopteroidalne. [In:] GŁOWACIŃSKI Z. (Ed.). Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 115–120.
- LINDT I. I. 1974. Novye podvidy *Mantis religiosa* L. (Mantoidea) iz Srednej Azii. *Izv. Akad. Nauk tadzhik. SSR* (Otd. biol. Nauk) 1974(3): 50–53.
- PAX F. 1920. Beitrag zur Orthopterenfauna Schlesiens. *Z. wipp. InsektBiol.* 16(3): 41–42.
- PAX F. 1921. Die Tierwelt Schlesiens. Verlag v. Gustav Fischer, Jena: 342 pp.